
A KÜLDÖTTRENDSZER MŰKÖDÉSE ÉS HATÉKONYSÁGA

BEVEZETŐ

A JDNSZSZ Országos, továbbá a köztársasági és tartományi választmányok kezdeményezésére, valamennyi köztársaságunk és a tartományunk tudományos dolgozóinak a bevonásával, elkészült A küldöttrendszer működése és megvalósulása című tanulmány, azzal a céllal, hogy a témát egységesen tanulmányozzák.

a) A tanulmány alapvető meghatározóit röviden így foglalhatjuk össze:

— A küldöttrendszer és a küldöttségi viszonyok értelme és lényege, hogy továbbfejlesztik a munkások és dolgozók azon lehetőségét, hogy a társadalmi újratermelési viszonyok egészében ők döntsenek a többletmunka elosztásáról.

— Ennek érdekében a küldöttrendszernek lehetővé kell tennie az alapszervezetek, illetve közösségek számára a valós szükségletek és érdekek idejekoráni jelzését, majd ezeknek a demokratikus és hatékony egyeztetését és kielégítését, továbbá a munkásosztály és a társadalmi fejlődés történelmi érdekeinek érvényesítését.

— A küldöttrendszer szervezeti felépítésében és lényegében is megváltoztatja az állam jellegét, munkás- és osztálytartalmát oly módon, hogy bizonyos funkcióiban a szervezett munkásosztály és a dolgozók eszközüvé kell válnia.

— Ilyen célokkal és tartalommal a küldöttrendszernek hozzá kell járulnia a társult termelők hatalmának és az öngazgatásnak a fejlesztéséhez.

b) Kutatásunkban a következőket tartottuk szem előtt:

— Vizsgálódásunk kiindulópontja a község. A kutatás valamennyi köztársaságunkban és tartományunkban a községek 12 százalékára terjedt ki, amelyeket meghatározott mércék alapján jelöltek ki (nagyság, az egy főre jutó nemzeti jövedelem, a lakosság nemzetiségi összetétele, területi elhelyezkedése és hasonlók).

— A felmérés minden községben meghatározott számú társultmunkásszervezetre terjedt ki, attól függően, hogy melyik a legfőbb iparág, tár-

sadalmi tevékenységek stb. és bizonyos számú helyi közösségre (falusi, vegyes, városi).

— A társultmunka-szervezetekben, illetve a helyi közösségekben a kutatási modell felölelte: a dolgozókat és a polgárokat, a társadalmi-politikai közösség küldött-testülete, valamint a közoktatási, a művelődési és az egészségügyi érdekközösségek közgyűlése küldöttségeinek tagjait, illetve a küldött-testületi, a közoktatási, művelődési és egészségügyi érdekközösségek tanácsainak küldötteit.

c) A kutatási módok közül a következőkhöz folyamodtunk:

— Ankét a dolgozók és a polgárok, valamint az érdekközösségek (egészségügy, művelődés, közoktatás) közgyűlései és a társadalmi-politikai közösségek küldött-testületei küldöttségeinek és küldötteinek körében.

— A döntéshozatali folyamat rekonstrukciója a községi küldött-testületekben (meghatározott mércék alapján kiválasztott 10, előző évi határozat), valamint a művelődési, a közoktatási és az egészségügyi érdekközösségek közgyűléseiben, valamennyiben öt-öt határozatot illetően.

— A küldöttségek munkájának elemzése az úgynevezett esettanulmány módszerével történt. A minta azon munkaszervezetek és helyi közösségek küldött-testületei és (művelődési, egészségügyi, közoktatási) érdekközösségi küldöttségeit ölelte fel, amelyek a vizsgálódás alapegységeit képezték.

— A kutatás folyamán terjedelmes anyag gyűlt össze különböző dokumentumokból, amelyek a küldöttségek, a delegátusok és a küldöttségi testületek munkájáról tanúskodnak (községi statútum, társultmunka-szervezeti és helyi közösségi alapszabály, küldöttségi ügyrendi szabályzat, munkaterv, program stb.).

d) Az elképzelés szerint a köztársaságokban és tartományainkban három megbízási időszakon keresztül kellett volna figyelemmel kísérni a küldöttrendszerben végbemenő folyamatokat. Sajnos, a munka során bizonyos nehézségek merültek fel, s a felmérést teljes egészében csak a Horvát és a Macedón SZK-ban, valamint Vajdaság SZAT-ban végezték el. Szlovéniában és Crna Gorában két megbízási időszakot elemeztek, de csak részlegesen. Szerbiában és Kosovón csak egy megbízási időszakot vizsgáltak valamennyi módszerrel. Bosznia-Hercegovinában viszont csupán a második mandátum idejét, de azt is részlegesen. Így nehéz olyan következtetéseket levonni, amelyek egész Jugoszlávia területére vonatkoznak.

Az alábbiakban megkíséreljük összefoglalni és ismertetni a kutatás eredményeit.